

Không Biết Hồ Thẹn Không Phải là Con Người

Nguyễn Văn Nghệ

Con người ta (ngoại trừ những người bệnh tâm thần) khi bắt đầu có trí khôn thì cũng bắt đầu biết hổ thẹn. Tính hổ thẹn đã xuất hiện từ rất xa xưa trên mặt đất này. Theo Kinh thánh Cựu ước thì từ thuở hồng hoang, Thượng đế tạo dựng nên Adam và Eva, rồi để hai ông bà sống trong vườn Địa Đàng. Hai ông bà được hưởng mọi thứ hoa trái trong vườn, chỉ trừ cây “biết lành, biết dữ” ở giữa vườn. Hai ông bà sống trần truồng mà không hề hổ thẹn. Một hôm Satan dụ dỗ bà Eva hái trái cây giữa vườn mà ăn. Eva từ chối, nhưng Satan bảo:

- Ngày nào các ngươi ăn vào, mắt các ngươi sẽ được mở ra, các ngươi cũng trở nên thần minh, biết điều thiện ác.

Nghe êm tai, bà Eva liền hái và trao cho Adam cùng ăn. Sau khi ăn, tức khắc hai ông bà nhận thấy mình trần truồng, liền lấy lá cây kết lại mà che thân.

Con người ta, nếu làm việc gì trái với lương tâm, trái với những tập tục, những quy định của xã hội, tôn giáo thì cảm thấy hổ thẹn.

Trong cách phát âm từ Hán Việt, **hổ thẹn** được phát âm là: Tu, Tàm, Sĩ, Ổ, Quý, Tu Ổ, Tu Sĩ, Tu Tàm, Tu Quý. Nhưng thông dụng thường dùng từ Tu Ổ, Tu Sĩ. ⁽¹⁾

Ví dụ: *Bất tri tu sĩ* là không biết hổ thẹn. Tiếng Việt gọi là “Trơ tráo”⁽²⁾

hoặc Tu Ổ là một trong thuyết “Tứ đoan” (Trắc ẩn, Tu ổ, Từ nhượng, Thị phi) của Mạnh tử.

Sách Quản tử ghi: “Lễ, Nghĩa, Liêm, Sĩ thị vi tứ duy” (Lễ, Nghĩa, Liêm, Sĩ là 4 giềng mối chính).

Liêm-Sĩ là cặp phạm trù đạo đức. So sánh giữa Liêm và Sĩ thì sĩ cần hơn liêm.

- Người không liêm làm những việc bất nghĩa, căn nguyên cũng ở vô sĩ mà ra.
- Cán bộ viên chức trong bộ máy Nhà nước mà vô liêm sĩ thì đất nước suy bại.

Cách mạng Tháng 10 Nga thành công, nghe tin một số đảng viên có chức có quyền tham nhũng, Lénine cảnh báo: “*Không ai có thể tiêu diệt Đảng Cộng sản Nga. Chỉ có những đảng viên của đảng mới có thể làm việc đó*”.

Tử Cống hỏi Khổng tử: “*Phải làm thế nào mới đáng là kẻ sĩ?*”

Khổng tử đáp: “*Hành kỷ hữu sĩ*” (Biết xấu hổ trong mọi cử chỉ và hành động)

Luận ngữ: 13,20

Muốn xây dựng một quốc gia cường thịnh cần phải có những cán bộ, viên chức có kiến thức, có năng lực, có đạo đức. Theo quy định của ngành giáo dục là muốn học lớp 6 thì phải có bằng Tốt nghiệp Tiểu học, muốn vào Đại học phải có bằng Tốt nghiệp Trung học Phổ thông.

Ấy vậy mà ở Việt Nam trong thời gian qua có nhiều cán bộ viên chức chưa học lớp 9, lớp 10... mà đã có hai, ba bằng cử nhân (Lãnh đạo cho phép “nợ bằng”, tức là sau đó phải học Bổ túc lớp 9, 10, 11, 12).

Học hành kiểu “sinh con rồi mới sinh cha” thì làm sao mà nắm vững kiến thức! Loại cán bộ viên chức mang học vị, học hàm “tiến sĩ giấy”, “giáo sư ma” là loại “chỉ biết chăm chăm xu thời hay nịnh đời” cho nên đất nước phải chịu thảm cảnh “*Đất nước mình thương quá phải không anh/ Mỗi đứa trẻ sinh ra đã gánh nợ nần ông cha để lại/Di sản cho mai sau có gì để cháu con ta trang trải*”. ⁽³⁾

Biết mình không có kiến thức, không có năng lực thì khi được giao nhiệm vụ quá năng lực thì lo mà thoái thác, đảng này vẫn “hiên ngang, dũng cảm” nhận chức vụ để rồi khi thất bại lại thốt lên: “*...tôi không xin với đảng cho tôi làm, cho tôi đảm nhiệm một chức vụ này hay một chức vụ khác. Mặt khác tôi cũng không từ chối, không thoái thác bất cứ nhiệm vụ gì mà đảng và nhà nước giao phó cho tôi*”. ⁽⁴⁾

Trong các nước tự do và dân chủ, người lãnh đạo hết lòng với quốc gia luôn trần trụi:

“*Quân tử sĩ kỳ ngôn, nhi quá kỳ hạnh*” (Hứa nhiều làm ít, người quân tử lấy làm hổ thẹn)

Luận ngữ : 14,29.

Do đó, khi thấy làm không được việc thì tự động xin từ chức chứ không có cái gọi là “văn hóa từ chức” mới xuất hiện ở Việt Nam cách nay vài ba năm. Tự nhận biết lỗi lầm và tự xin từ chức, đó là người biết liêm sỉ.

“Riêng liêm sỉ là đức tính rất hay. Vì người không có liêm đưng cái gì cũng lấy, không sỉ thì việc gì cũng làm. Hạ người như vậy là người bỏ đi không khác gì giống vật”.

Bà Cựu Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Doan đã phơi bày bộ mặt vô liêm sỉ của cán bộ viên chức Nhà nước cho bàn dân thiên hạ thấy:

“... Đến tiền của các cháu dân tộc thiểu số mà hiệu trưởng cùng với một số cán bộ còn biến thủ đến gần 3 tỷ đồng vừa rồi mới khởi tố. Cái liêu vac xin tiêm cho một cháu lại san ra tiêm cho hai cháu ngay tại Hà Nội. Tôi càng đi càng thấy buồn, “ăn” của dân không từ một thứ gì.” (5)

Vào những ngày cuối năm Mậu Tý, chính phủ đã hỗ trợ cho người nghèo tiền ăn Tết Kỷ Sửu (2009), vậy mà có rất... rất nhiều tỉnh bị mấy ông cán bộ vô liêm sỉ “chấm mút”.

Sự việc này được tác giả Đồ Bì viết trong bài “Kỹ thuật chấm mút” đăng trên báo Tuổi Trẻ Cười số 374 trang 3:

“...Diễn hình là các ông trưởng thôn, trưởng xóm, trưởng ấp hoặc cũng có thể là các ông trưởng của các trường này chấm mút tiền chính phủ hỗ trợ cho người nghèo ăn Tết. Tổng số tiền được Chính phủ chi ra giúp người nghèo ăn Tết Kỷ Sửu là 3800 tỷ đồng. Theo quy định mỗi hộ được 1 triệu đồng; mỗi nhân khẩu trong hộ được 200.000 đồng. Thế nhưng các tỉnh Quảng Nam, Quảng Ngãi, Quảng Bình, Nghệ An, Hà Tĩnh, Sóc Trăng, Cà Mau... đã có hiện tượng trưởng thôn, trưởng xóm, trưởng ấp hoặc trưởng của các ông trưởng trên chấm mút tiền ăn Tết của người nghèo”.

Ai đã tham nhũng? Các thế lực thù địch của đảng chăng? Thiếu tướng Phan Anh Minh, Phó Giám đốc Công an TP. HCM đã giải đáp:

“Hầu hết đối tượng gây ra hành vi tham nhũng từ đảng viên.” (6)

Ông Lê Minh Trí, Phó Trưởng Ban Nội chính Trung ương cũng xác nhận:

“Chỉ có cán bộ đảng viên tham nhũng chứ dân thường không tham nhũng.” (7)

Câu nói: “Chưa chắc 100% đảng viên tham nhũng, nhưng chắc chắn 100% những kẻ tham nhũng đều là đảng viên” có thể trở thành “khuôn vàng, thước ngọc” trong chế độ hiện nay. Tham nhũng ở Việt Nam đã trở thành căn bệnh trầm kha khó có thuốc chữa. Ấy vậy mà ông Đinh Thế Huynh, Cựu Thường trực Ban Bí thư đã đề xuất ý kiến “Phải xây dựng văn hóa khinh bỉ kẻ tham nhũng.” (8)

Tham nhũng thì có pháp luật trừng trị, đảng này đề xuất của ông Đinh Thế Huynh giống như chữa bệnh ngoại khoa: “Đau Nam chữa Bắc”. Người dân tộc thiểu số sống ở rừng sâu, núi thẳm nào có “xây dựng văn hóa khinh bỉ” mà vẫn sống công bằng với nhau. Đề xuất của ông Đinh Thế Huynh đã được Giáo sư Tương Lai phản bác:

“Khi nó đã vô liêm sỉ rồi, dây thần kinh xấu hổ đã đứt rồi thì nó màng gì tới chuyện văn hóa khinh bỉ? Đáy chẳng qua là một lời nói mỉa dân.” (9)

Đề xuất “xây dựng đài nghìn tỷ” có đúng thật là nguyện vọng tha thiết của nhân dân không? Giáo sư Ngô Bảo Châu có ý kiến:

“Số tiền này đủ để xây dựng toàn bộ trường, các ký túc xá cho Sơn La và các tỉnh miền núi. Trẻ con ăn không no, áo không đủ ấm, sinh hoạt như lũ thú hoang, mà bỏ ra 1400 tỷ để xây dựng tượng đài thi hoặc là khốn nạn, hoặc là thần kinh.” (10)

“Than ôi! Người đời bây giờ có phải đa số là người “vô liêm sỉ” không? Nếu quả vậy thì người ta ngậm ngùi than thở rất là phải. Vì “liêm, sỉ” là nền tảng của đạo làm người. Ở đời còn có sĩ, thì hiếu, đễ, trung, tín, lễ, nghĩa, liêm còn được, chớ liêm, sỉ đã mất, nhất là sĩ, thì còn gì là luân thường đạo lý và mong cậy vào đâu nữa. Con người mà đã đến vô sỉ thì tuy mặc áo, đội mũ mà như con chim, con muông, còn cái gì kiêng nề mà không dám làm”

Mạnh tử nói:

“Vô tu ố chi tâm phi nhân dã” (Người không có lòng hổ thẹn không phải là con người vậy).

“Than ôi! Thế mà ngày nay, nhân tình phản trắc, phong tục suy đồi, người ta quên cả liêm, sỉ, không kể chi người thường, thậm chí đến bọn cán bộ cũng chan chan như thế cả. Ôi! Nếu cho là sự xấu hổ chung cho cả nước cũng không phải là nói ngoa.” (11)

Nguyễn Văn Nghệ
Diễn Khánh - Khánh Hòa

Chú thích:

1- Tu đi với sỉ là một từ đồng nghĩa để tạo nên cấu trúc ghép đẳng lập “tu sỉ”. Trước ngày 30/4/1975 dưới thể chế Việt Nam Cộng Hòa có tội “Công xúc tu sỉ”, có nghĩa là tội công khai làm mất liêm sỉ, làm cho kẻ khác thẹn thùng, phạm thuần phong mỹ tục. Ví dụ: trần truồng đi ngoài đường là ghép vào tội “Công xúc tu sỉ”.

2- Ban Tu thư Khai Trí, *Tự Điển Việt Nam*, Nhà sách Khai Trí 62, Lê Lợi, Sài Gòn, tr.888

3 – Trích từ bài thơ “Đất nước mình ngộ quá phải không anh?” của tác giả Trần Thị Lam

4 - <https://new.zing.vn/10-phat-ngon-an-tuong-cua-thu-tuong-nguyen-tan-dung-post639078.html>

5 - baodatviet.vn/chinh-tri-xa-hoi/chinh-tri-viet-nam/cai-nhin-thang-cua-pho-chu-tich-nuoc-nguyen-thi-doan-3290000/

6 - <https://dantri.com.vn/blog/su-that-qua-phat-ngon-cua-mot-vi-tuong-cong-an-20160311051237514.htm>

7 - <https://thanhnien.vn/tri-viet/giai-ma-vi-sao-chong-tham-nhung-qua-kho-677232.html>

8 – vietnamnet.vn/vn/thoi-su/chong-tham-nhung/phai-xay-dung-van-hoa-khinh-bi-ke-tham-nhung-326239.html

9 - <https://www.rfa.org/vietnamese/news/programs/LiteratureAndArts/whats-scornful-culture-ml-09172016110211.html>.

10- <https://tintucvietnam.vn/giao-su-ngo-bao-chau-noi-gi-ve-chuyen-xay-tuong-dai-1400-ti-tai-son-la-4181>

<https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamesenews/quangbinh-build-hochiminh-statue-costs-79-million-vnd-12122018073917>

11 – Trích từ bài “Liêm sỉ” trong tác phẩm Cổ học tinh hoa

